

Türk Eğitim Sisteminin Geleceği

Prof. Dr. Osman Altıntaş

Konuyla ilgili görüşlerime geçmeden önce konuşmalarda dile getirilen ve özellikle Sayın Prof. Berberoğlu' nun, matematik okur-yazarlığıyla ilgili anketlerinin sonuçlarını gördükten sonra o konuda birkaç şey söylemek istiyorum izninizle.

Ankete katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, "ben matematikten korkuyorum", "ben matematikte iyi değilim" dedi. Aslında bu cevapları veren öğrenciler çok haklı, çünkü bizim bu eğitim sistemimizde matematikten korkmamak mümkün değil.

Matematik doğası itibariyle biraz korkutucu. Nedeni de şu, size iki tane soru sorsam.

Birinci soru: 2×2 kaç eder? İkinci soru: Yarın hava nasıl olacak? Birinci sorunun cevabı net olmak zorunda. Çünkü birinci soruda yorum yapmak mümkün değil. Gerçi, Kayserili bir tüccara sormuşlar, " 2×2 kaç eder?" Tüccar; "Alırken mi, satarken mi?" demiş. Ama matematikte 2×2 'nin cevabı tektir. Yarın hava nasıl olacak? Sorusuna, ben diyebilirim ki %90 yağmurlu olacak. Eğer yağmur yağmaz ise geriye kalan %10 beni kurtarıyor.

Dolayısıyla matematiği zor yapan, matematiğin soyut olmasından öte kesin olmasıdır.

Öte yandan, bizdeki matematik eğitiminin en büyük sorumluları, biz matematik öğretmenleriyiz. Yani bizim öğrenciyi çok fazla suçlamaya da hakkımız yok. Çünkü bize hep sorarlar, "siz bu kadar yıl o yoğun matematik formüllerini öğretmekten bıkmadınız mı?" benim cevabım şu olur, "hayır, biz sadece matematik formülü öğretmiyoruz, biz öncelikle matematiksel düşünmeyi öğretmeye çalışıyoruz. İkinci olarak, matematiksel konuşmayı öğretmeye çalışıyoruz, üçüncü olarak da matematiğin formüllerini araç olarak kullanıp problem çözmeyi öğretmeye çalışıyoruz." Matematiksel konuşma ne demek? Büyük önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi binasının cephesindeki meşhur özdeyişi, "Hayatta en hakiki mürşit, ilimdir". Siz lütfen o cümleden bir kelime çıkarın, anlamın kaybolduğunu ya da bir kelime ekleyin, yine anlamın kaybolduğunu görürsünüz. İşte matematiksel konuşma budur. Ne fazla, ne eksik söyleyeceksiniz.

Matematiksel düşünme, sadece, matematikçilere aitmiş gibi düşünülür. Hayır, matematiksel düşünme herkesin işidir; bir hakimin işi de matematiksel düşünmedir, bir dedektifin, bir şoförün işi de. Çünkü matematiksel düşünme demek, verilerden hareketle, doğru mantıkla, aranan doğru sonuçlara ulaşabilme demektir. Matematikçi; verilerden hareketle, mantık ve matematiğin kural ve formüllerini kullanarak doğru sonuçlara ulaşmaya çalışır.

Matematikle ilgili formüller, aslında birer araçtır. Dolayısıyla matematiğin esaslı o formül yığınları değildir. Milli Eğitim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanımız, bir geometri kitabından, Atatürk'e ait olan bir geometri kitabından bahsetti. Geometri olduğu için, konum olduğu için, birkaç cümleyle de ondan bahsetmek istiyorum. Büyük önderimiz Mustafa Kemal Atatürk, bir Sivas ziyareti sırasında, Sivas Lisesini ziyaret eder ve orada bir derse girer ve o ders de tesadüfen geometri dersidir. O zaman dil devrimi yapılmıştır, yani sokakta vatandaşlar Türkçe konuşmaktadır, ama kitaplar halen Arapça, Farsça

terimlerle doludur. Büyük önderimiz bir öğrenciyi tahtaya kaldırıp, paralel iki doğru çizer, onu üçüncü bir doğruyla kesiştirir ve bugün bizim iç ters açı diye bildiğimiz açılar sorar. Öğrenci "zaviyetani mütekailetanı dahiletan" der. Bir üçgenin alanını sorar. Öğrenci, "müsellesin sathı, kaidesiyle irtifanının zarbının nısfına müsavidir" cevabını verir. Büyük önderimiz, "bu dille matematik asla öğrenilemez, öncelikle bu terimleri Türkçeleştirmemiz gerekir," derler ve o sırada Türk Dil Kurumu Başkanı olan Agop Dilaçar'a emir verirler, "bana Fransızca geometri kitabı bulun", diye. Büyük Atatürk, 4-5 tane geometri kitabını alıp Dolmabahçe Sarayında bir kış bu işle uğraşarak 45 sayfalık bir geometri kitabı yazar. Bugün kullandığımız 150'yi aşkın geometri terimi Atatürk'e aittir. Biliyorsunuz üçgen Latin dillerinde, özellikle İngilizce'de triangle, üç açı. Halbuki bizde "üçgen" Atatürk'ün verdiği isim "üç kenar" demek. Ben yıllarca, acaba üç kenar mı, üç açı mı diye düşündüm. Bana göre doğrusu üç kenar. Çünkü üçgeni hepimiz biliyoruz, bir üçgenin üç tane açısı yok. Üç tane iç açısı var, üç tane de dış açısı var. Altı tane açısı var. Onun için bir üçgene üç açı demek tamamen üçgeni tanımlamıyor.

Bu iki konuyu dile getirdikten sonra kendi konum ile ilgili konuşmama geliyorum. Türk eğitim sisteminin geleceği ile ilgili konuşma yapmamız istendi bizden. Tabii, konu Türk eğitim sisteminin geleceği olunca, bu konuyu tartışabilmek için eğitim sistemimizin geçmişten gelen önemli sorunları nelerdi? Bunları çözmek için neler yapıldı?

Çözümlememesinin sebepleri nelerdi? Sorunları çözebilmek için neler yapılmalıdır? Bu soruların cevaplarını araştırmalıyız.

Eğitim sistemimizdeki problemler, aslında birbirine benzerdir. Ancak bana göre, okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretimi birlikte; yükseköğretimi ayrı tutarak incelemekte yarar var. Çünkü bunların sorunlarının çözüm yolları benzer olabilir, ama sorunları farklıdır birbirlerinden.

Okulöncesi, ilk ve ortaöğretimde eğitim sistemimizin en önemli sorunları, bana göre: bütçeden eğitime ayrılan payın yetersizliği; öğretmen yetiştirmede yaşanan sorunlar; müfredat programlarının yoğunluğu; öğretim yöntem ve tekniklerinin yetersizliği; üniversiteye giriş sınav sisteminin olumsuzlukları, buna bağlı olarak dershaneler ve fiziksel kaynakların yetersizliği olarak sıralanabilir.

Eğitim sistemimizin temel amacı, toplumun refah ve mutluluğunu artırmak. Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı hızlandırmak ve ulusumuzu çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmaktır. Bu gelişmeyi sağlayabilecek bireylerin plan yapan, yeni bilgiler inşa edebilen, eleştirel düşünen, yapıcı, yaratıcı düşünce üreten, ihtiyacına uygun olan bilgiye ulaşabilen, karar verme özelliklerine sahip olmaları gerekir.

Acaba eğitim sistemimiz sıraladığımız bu özelliklere sahip bireyler yetiştirebiliyor mu? Ne yazık ki cevabımız evet olamıyor. Bunun önemli nedenlerini sıralamamız gerekirse; öncelikle, müfredat açısından neyi, ne kadar ve nasıl öğreteceğimize karar vermeliyiz. Hepimiz şahidiz, ilk-okulu bitirdikten sonra öğrenciler Anadolu liselerinin sınavlarına hazırlanırlar. Anadolu liselerine hazırlık sınavıyla ilgili bir kitap elime geçti. Oradaki bir matematik sorusu ile üniversiteye giriş sınavı kitabındaki soruyu karşılaştırdım, birisi ilkokuldan sonra, öbürü liseden sonra, aşağı yukarı sorular aynı. Gerçekten ilkokuldan sonra o sınavlara hazırlık için o öğrencileri zorlamanın eğitime hiçbir katkısının olmayacağına inanıyorum.

Eğitim sistemimiz öğrencilerimizi hayata hazırlamak yerine sınavlara hazırlamaktadır. Özel okullara hazırlık sınavı, Lise Giriş Sınavı (LGS), Üniversiteye Giriş Sınavı (ÖSS), LES dediğimiz Lisansüstü Eğitim Sınavı, Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS),

Üniversite Dil Sınavı (ÜDS) ve devam ediyor. Sınavlara hazırlık ön plana çıktığı için dershaneler gündeme gelmekte ve eğitim sistemimiz dershaneye endekslenmektedir. Türk Eğitim Derneğinin 13 ilde lise son sınıf öğrencileri, lise mezunları, üniversite öğrencileri, aileler ve ortaöğretim öğretmenleri arasında yaptığı araştırmada lise öğrencilerinin %48'i, lise mezunlarının %53'ü, velilerin %49'u, öğretmenlerin %53'ü, dershanesiz üniversiteye girilemeyeceğini düşünüyorlar. Son 15 yılda özel dershanelere harcanan para 40 milyar dolara yakındır. Bu parayla 69 üniversite kurulabileceği ve bu üniversitelerde 250.000 öğrencinin okuyabileceği aynı araştırmada yer almıştır. Bana göre, dershaneler ya kapatılmalı ya da özel okullara dönüştürülmelidir ya da Japonya'da olduğu gibi dershaneler, üniversite sınavına değil, üniversiteye hazırlamalıdır. Spor, sanat ve sosyal alanlarda da eğitim vermeli. Yani dershanelerde, üniversiteye bilimsel hazırlık yapılmalıdır.

Öğretme açısından: büyük önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün öğretmenlerle ilgili sözlerinden bazıları:

"muallimler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır."

"Dünyanın her tarafında, öğretmenler insan topluluğunun en fedakar ve muhterem unsurlarıdır."

"Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir."

Evet, büyük önderimiz, öğretmenler için daha pek çok veciz sözler söylemiştir. Ancak, öğretmenlerimizin bugünkü durumlarının Atamızın istediği gibi olmadığı da çok açıktır. Bugün öğretmen aylıkları yoksulluk sınırının altındadır. Yoksullukla mücadele eden bir öğretmenin nitelikli eğitimin bir parçası olması, kendisine destek olacak kaynak ve yardımcı kitaplar edinmesi mümkün değildir. Öğretmen bir anlamda toplumun itici gücüdür. Kültürel düzeyi yüksek, donanımlı bir öğretmenin eğitimde daha yararlı olacağı muhakkaktır. Bunu sağlayacak tek yol, öğretmenlerin yaşam standartlarını yükseltmektir. Öğretmenlerin %87'si aldığı maaşla geçinmiyor. Bazı öğretmenler geçinemediği için ek iş yapmak zorunda kalıyorlar. Bu durum ise öğrenciye her yönüyle yansımaktadır. Eğitim sistemimizdeki sorunları; bakan, müsteşar, genel müdür çözemez. Bu sorunları ancak öğretmenler çözer. O nedenle öncelikle öğretmenlerin sorunlarını ortadan kaldırmak zorundayız.

Öğretmen yetiştirmede geçmişte denenmiş iki önemli model Köy Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okullarıydı. Bu iki kurum Türk Milli Eğitim sistemine çok önemli katkılar sağlamıştır. Ancak her iki kurum da en verimli olduğu yıllarda neden kapatılmıştır? Mutlaka sorgulanması gerekir. Bugün bunların yerine nitelikli öğretmen yetiştirme modelleri bulunamamaktadır. Arayışlar devam etmektedir.

Eğitim, öğretim yöntem ve teknikleri açısından, bilgi çağının getirdiği hızlı gelişmeler, eğitimin hem araçlarını, hem de amaçlarını değiştirmektedir. Çağdaş toplumda çok bilgi edinmek yerine işlevsel bilgiye erişmek önem kazanmaktadır. Bilişim teknolojileri ışığında, bilimsel düşünme becerisi ile donatılan insanın oluşması için öğretmenlerin nitelikleri artırılmalıdır. Öğretmen hep konuşan değil, dinleyen, daha çok yol gösteren, bu şekliyle eğitim ortamında yerini almalıdır. Öğrenciler cesaretlendirilmeli ve ödüllendirilmelidir. Düşüncelere, merakla ve şüpheyle yaklaşma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Araştırmacı ve sorgulayıcı insan yetiştirmek en önemli hedef olmalıdır. Yeni teknolojiler kullanarak daha çok, daha hızlı ve daha yeni öğretim teknolojileri oluşturulmalıdır.

Bilgisayar, bugün eğitim ortamının vazgeçilmez bir aracı olmuştur. Özellikle ilköğretimde bilgisayar teknolojisinde gerektiği yerde dikkatlice yararlanılmalıdır. Bu çağda aşırı ve bilinçsizce bilgisayar kullanılmasının yarar yerine zarar getireceği unutulmamalıdır. Hepimiz şahidiz. İlkokuldaki bir öğrenciye iki tane sayı yazıp toplamasını istiyoruz, öğrenci koşuyor hesap makinesini alıyor. Yani toplama kavramadan hesap makinesinin nasıl kullanılacağını öğrenmeye kalkıyor. Bizim lise dönemlerimizde elimizde hesap makinemiz yoktu. Biz logaritmayı hesap için kullanırdık. Ama örneğin, $\sqrt{7}$ nin hesabı. Hepimiz biliriz $\sqrt{7}$ yi hesap makinesi olmadan hesaplamamız çok zordur. İşte biz bunu geçmişte oturup, logaritmanın anlamından yararlanarak, logaritmanın hesaplamadaki yerini kavram olarak öğrendikten sonra hesapladık. Dolayısıyla, şimdi öğrencilere bir matematikçi olarak logaritmayı anlatmamız mümkün değil, çünkü bütün anlatacaklarımız hesap makinesinin hafızasında ve öğrenci logaritmayı öğrenmek yerine sadece hesap makinesini kullanmayı öğrenmeyi tercih ediyor.

Bu da belli yaşlarda, özellikle küçük yaşlarda kavramsal olarak matematik bilgilerinin yerleşmesini önüyor. O nedenle aşırı bilgisayar kullanmanın zararlı olacağını belirtmek istiyorum.

Bizim eğitim sistemimizde, ben öğretmen olarak müfredat programına uygun bir şeyler anlatacağım, öğrenci de onu bana nakledecek. Biz özellikle öğrenciye matematikte yanlış yapma imkanı tanımıyoruz. Öbür bilim dallarında da öyle. Bir anımı hatırladım. Adana Erkek lisesinde, matematik öğretmenliği yapıyordum. Bir matematik ödevi vermiştim. Ödevleri topladım, sınıfta 30 kişi var. 27 kişi aynı ödevi yapmış. Tamamen birbirinden. 3 kişi de o ödevi yapan akıllıya ulaşamadığı için kendisi bildiği gibi yapmış, ama yanlış yapmış. Ben o ödevleri değerlendirirken 27 kişiye, yani bir kişiden kopya eden 27 kişiye 50 puan vermiştim, kendisi yapıp da yanlış yapan 3 kişiye de 70 puan vermiştim. Sonra hakkımda soruşturma açıldı; yanlış yapan öğrenciye yüksek puan verdiğim için. Sonradan o soruşturmayı yapan müfettişle birlikte derse girdik. O doğru yapan bir kişiden kopya eden 27 kişiden birini kaldırdım, aynı ödev sorusunu sordum, hiç hatırlamadı. O yanlış yapan üç kişiden birini kaldırdım, aynı ödev sorusunu sordum, bana verdiği kağıtta olduğu gibi yanlış aktardı. Tabii, müfettişlerin görevi de haşlamak. Ama benim için önemli olan doğru ya da yanlış, kendine ait olmasıydı. Onun için biz eğitim sistemimizde buna çok dikkat etmeliyiz.

Ne kadar olursa, az ya da çok, ama kişinin kendine ait olması lazım. Yani benden öğrendiğini bana tekrar satması bu eğitime hiçbir şey kazandırmıyor. O nedenle eğitim sistemimizde bu hususu önemsememizde büyük yarar vardır.

Ölçme ve değerlendirme de nitelikli eğitimin önemli bir parçasıdır. Biliyoruz.

Okullarımızda uygulanan ölçme araçlarının çoğu, geçerliliğin bütün koşullarını yerine getirememektedir. Test soruları hazırlanırken, hedef ve davranışların tam olarak göz önünde bulundurulmadığı, test maddelerinin öğrenci düzeyine uygun olmadığı, yazılı sınavlarda değerlendirmenin sağlıklı olmadığı araştırmalar sonucu belirlenmiştir.

Öneriler

1. Uzun yıllar eğitim sorunlarımız ihmal edilmiş, eğitime yapılan yatırım, dönüşü olmayan, ekonomiye katkısı olmayan füzuli bir yatırım olarak algılanıp öncelikli olarak düşünülmemiştir. Bu alanda esirgenen her kuruluşun, ülkenin geleceğinden çalındığı unutulmamalı ve bütçeden eğitim harcamaları için ayrılan pay mutlaka artırılmalıdır.

2. Öğretmenin yaşam düzeyi yükseltilmeli, öğretmenlik maddi ve manevi yönden özendirilmeli, buna karşılık öğretmenlerden de kendini yenilemesi, çok okuması, çağın bilimsel ve teknolojik gelişmelerine ayak uydurması, gelişen öğretim teknolojileri ve materyallerinden yararlanması, yapıcı, yaratıcı, ülkesini çok seven Atatürk İlke ve Devrimlerine gönülden bağlı, çalışkan olmaları ve aynı vasıflarda öğrenciler yetiştirmeleri beklenmelidir.

Öğretmenler, sık sık hizmet içi eğitimden geçirilmeli, geçerli performans değerlendirmeleri yapılmalı, buna göre yükselme, teşvik, takdir, ceza uygulamaları getirilmelidir. Öğretmenlik mesleği, atanıp, süresini doldurduktan sonra hiçbir gayret göstermeden emekli olunacak bir meslek olmaktan kurtarılmalıdır. Çalışan ile çalışmayan öğretmen asla bir tutulmamalıdır.

3. Yaklaşık 18 milyon öğrencisi olan genç nüfuslu bir ülkeyiz ve eğitim – öğretimi devlet eliyle yürütmekte zorlanıyoruz. Devlet okullarımızın çoğunun durumu içler acısı, sağlık koşulları son derece kötü, kışın ısıtma önemli bir sorun, sular akıyor, temizlik yapacak yeteri kadar eleman yok. Öğrencilerin, bedensel ve sosyal gelişmelerini sağlayacak tesisler yok. Okul yöneticileri zorunlu olarak öğrencilerden kayıt parası almaktadırlar. Bu sorunları M.E.B.'da kabul etmektedir. Vatandaşlar, eğitim kurumları adına alınan vergiler, katkı payları ve bağışları seve seve vermektedirler. Ancak istenilen seviyede hizmet alınamamaktadır. Hayırseverlerden ve eğitim gönüllülerinden daha ne kadar okul yaptırımları beklenebilir. İşte bütün bu maddi imkansızlığa bağlı olan sorunlar eğitime ayrılan pay ile çözümlenmelidir.

Laboratuvarsız ve mikroskop olmadan biyoloji, fizik, kimya dersi yapılamaz. O nedenle, bina, laboratuvar ve gerekli ders araç gereçleri sağlanmalıdır.

En kalıcı öğrenme; yaparak, yaşayarak öğrenmedir. Bu nedenle, öğrencilerin ders araç gereçlerini rahatça kullanmasına olanak sağlanmalıdır. Sık sık çevre gezileri yaparak, tarih, coğrafya, sanat tarihi, vatandaşlık bilgisi gibi dersleri görerek ve uygulamalı olarak öğrenmelerine yardımcı olunmalıdır.

4. Ortaöğretimi, ÖSS sınavına hazırlık yapan kurum olmaktan çıkarıp, her yönüyle üniversiteye hazırlayan bir kimliğe kavuşturmalıdır. Üniversiteye giriş sınav sisteminde gerekli değişiklikleri yaparak, lise ve dengi okullar; gerçekçi eğitim yapan, aynı zamanda dershaneye gitmeden üniversiteye hazırlayan kurumlar haline getirilmelidir. Üniversiteye giriş tek sınava indirildiğinden beri, Liselerin II. özellikle III. sınıflarında dersler sağlıklı bir biçimde yapılamamaktadır. Bugünkü uygulamada, kendi branşından örnek verecek olursam; ÖSS sınavında matematik kültürü ön plana çıkmakta ve matematik bilgisi eksik kalmaktadır. Bu durumda öğrenciler üniversite eğitimi sırasında zorlanmamaktadırlar. Eğer bundan sonra da, üniversiteye giriş tek sınavla olacaksa, ÖSS soruları uygun hazırlanarak, Lise II ve III sınıf konularına sınavda yer verilmeli, bu sınıflara da, öğrencinin ilgisi ve devamı sağlanmalıdır.

Sonuç

1. Öğrenci merkezli eğitim için konular azaltılmalı.
2. Nitelikli öğretmen yetiştirmek için, geçmişte yararlı olmuş, Köy Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulları modellerinden yararlanarak, mutlaka yeni bir öğretmen yetiştirme modeli uygulamaya konulmalıdır.

3. Okulöncesi ve ilköğretime daha fazla önem verilmeli, bu seviyede öğrenciler çok iyi eğitilmeli, ileri yaşlarda kazandırılmayacak davranış değişiklikleri ve gelişmeleri bu yaşlarda mutlaka kazandırılmalıdır.
4. Eğitim: okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim olmak üzere bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bunların sorunları değişik olabilir ancak çözüm yolları benzerdir.
5. Meslek Liselerini, doğru yönlendirerek, kısa yoldan meslek edinme özendirilmeli ve daha nitelikli ara insan gücünün yetişmesi sağlanmalı ve böylece üniversite kapılarındaki yığılma önlenmelidir.

B. Yükseköğretim

2005 yılı itibari ile ülkemizde 53 devlet üniversitesi, 24 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 77 üniversite mevcuttur. 1990-2005 yılları arasında, Yükseköğretimde kayıtlı öğrenci sayısı yaklaşık olarak 3 kat artmıştır. Aynı dönemde üniversitelerimizdeki bilimsel yayın sayısı 1990 yılında 1015 iken, 2004 yılında 14.387'ye ulaşmış yani 15 kat artmıştır. Buna karşın kamu kaynaklarından örgün öğretim öğrencisi başına ayrılan pay yarı yarıya azalmıştır. Bu pay aday olduğunuz Avrupa Birliği ülkelerinde yapılan harcamanın yaklaşık altıda biridir.

Türk Yükseköğretim Sisteminin toplam gelirinin % 60'ı devlet bütçesinden, % 35'i üniversitelerin kendilerinin yarattığı kaynaklardan (Döner sermaye, kira, bağış, v.s.), % 5'i öğrenci katkı payından sağlanmaktadır. Ancak katkı payının % 20'si eğitim-öğretim amacıyla harcanabilmekte, yani katkı paylarının sadece % 1'i öğrencilere dönmektedir. Bu ise kamunun ayırdığı kaynağın % 2'sine tekabül etmektedir. Bu oran Letonya'da % 75, Bulgaristan'da % 42, ABD de % 15, Hindistan'da % 5' tir.

Görüldüğü gibi, Yükseköğretim Türkiye'de esasen ücretsizdir. Bu kadar yüksek talep olan bir hizmeti fiilen ücretsiz olarak sunmanın sonucunda, toplumun dar gelirli kesimlerinden, üst gelir gruplarına kaynak aktaran gizli bir mekanizma oluşmakta bu ise sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini zedelemektedir.

Her yıl Yükseköğretime başvuran öğrencilerin ancak % 20'si örgün öğretime kabul edilmektedir. Bu durumda yeterli mali kaynağa sahip ailelerin çocukları yurt dışına gitmektedirler. Şu anda ABD'de yükseköğrenim gören öğrenci sayısı 15.000, yurt dışında yükseköğrenim görenlerin sayısı 50.000 civarındadır. Özetle, Türkiye yükseköğretim hizmetini kısmen ithal eden bir ülkedir. Hızla gelişen telekomünikasyon ve bilişim teknolojilerine dayalı, uzaktan eğitim teknolojileri, Türkiye'nin önemli bir yükseköğretim pazarı olma potansiyelini artırmaktadır.

Lisans programlarında 10.000 öğretim üyesine; meslek yüksek okullarında ise 15.000 ders verecek öğretim elemanına ihtiyaç vardır. Bu rakamlar, öğretim elemanı başına 25 öğrenci düşmesi durumunda doğacak ihtiyaçlardır.

Nitelikli öğretim üyesi ve yardımcısı ihtiyacı, Türk Yükseköğretim Sisteminin en önemli sorunudur. Bu ihtiyacın karşılanamamasındaki neden ise uygulanan ücret politikasıdır. Bu ücret politikası ile istenen nitelikte yeni öğretim elemanları istihdam etmek mümkün değildir.

Yükseköğretimin Temel Sorunları

1. Bütçeden ayrılan payın yetersizliği.
2. Öğretim üye ve yardımcılarının nicelik ve nitelik bakımından yetersizliği.

3. Öğretim üye ve yardımcılarının maaşlarının diğer üst düzey memur maaşlarının altında olması.
4. Üniversitelerin, fiziksel ve sosyal imkanlarının kıtlığı, bu nedenle öğrencileri hayata hazırlamaktaki yetersizliği.
5. Türkiye’de yükseköğrenim yapma imkânını bulamayan, bu nedenle yurt dışında yükseköğrenim gören öğrencilerin önemli bir kısmı yanlış yönlendirilmekte ve ülkemiz için zararlı faaliyetler içine itilmektedir. Bazılarının da kayıtlı olduğu kurumlar bize göre kabul edilemez niteliktedirler. Bu durumun düzeltilmesi için gerekli tedbirler acilen alınmalıdır.

Öneriler

1. Bütçe ödenekleri % 50 oranında artırılmalıdır.
2. Tüm boş akademik ve idari kadrolara atama yapılmalıdır.
3. Öğretim üyesi ücretleri de % 50 oranında artırılmalıdır.
4. Akademik personele performanslarına bağlı olarak, döner sermaye ve araştırma fonundan ek ödeme yapılabilmelidir.
5. Üniversite-sanayi işbirliği ile yeni projeler üretilerek, üniversiteler ek kaynaklarını artırmalıdır.
6. Bana göre en büyük sıkıntı, üniversiteler arasında rekabet ortamının oluşmamasıdır. Bu rekabet, vakıf üniversiteleri arasında kısmen mevcuttur. Bu nedenle, vakıf üniversitelerinde kalite yarışı sürmektedir. Nitelikli öğretim elemanı ve fiziksel alt yapı bakımından, vakıf üniversiteleri devlet üniversitelerinin çoğundan daha iyidir. Üniversiteler arasında rekabet ortamı yaratmak ve eğitim-öğretimin kalitesini artırmak için önerdiğimiz çözüm;
  - Devlet, üniversitelerin sadece alt yapısı ile ilgili ödeneği karşılansın, personel gideri, işletme ve diğer giderleri, üniversiteyi kazanan öğrencilere kredi olarak versin. Öğrenci bu parayı üniversite harcı olarak kullansın. Üniversiteyi öğrenci seçeceği için rekabet başlayacak ve buna bağlı olarak da üniversitede eğitim kalitesi artacaktır. Ancak bu çözümü, siyasilere kabul ettirmek kolay olmayacaktır.
  - Üniversitelerin sıkıntılarının temelinde kaynak yetersizliği yatmaktadır. Devlet bütçesinden sağlanacak kaynak artırımını yanında, öğrencilere verilmekte olan öğrenim kredileri artırılmalı buna paralel olarak öğrencilerin üniversitelere ödedikleri harçlar da artırılmalıdır. Böylece eğitimi doğrudan ilgilendirecek konularda kaynak artırımını sağlanarak gerekli iyileştirmeler yapılmış olur.